

Programma van maatregelen Deinze – Louis Dhontstraat

Jordi Bruggeman

Temse
2017

Gemotiveerd advies

Het was tot op heden enkel mogelijk een bureauonderzoek (projectcode 2017E206) uit te voeren. Omwille van wijzigingen in de vergunningsaanvraagprocedure voor de realisatie van een verkaveling, indien de vergunningsaanvraag pas kan ingediend zou worden na 2017, er voor gekozen de archeologienota nu in te dienen. Het in aanzienlijke mate herwerken van de reeds voorbereide vergunningsaanvraag zou een aanzienlijke meerkost betekenen voor de initiatiefnemer. Het bureauonderzoek laat nog vragen open, waardoor verder archeologisch vooronderzoek nodig is (zie verslag van resultaten). Voor een afweging van de verschillende onderzoeksmethoden die nog in aanmerking komen, verwijzen we naar het onderdeel Onderzoeksmethode in het Programma van maatregelen (zie verder).

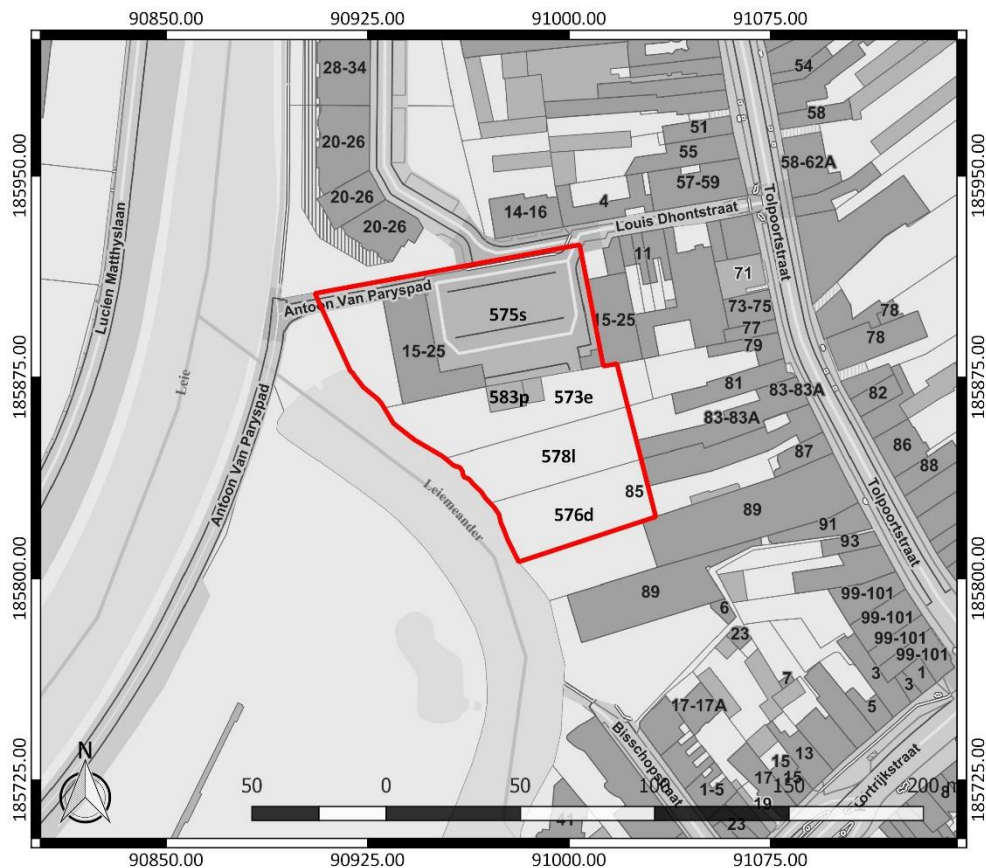
Er zijn nog bomen en enkele gebouwen aanwezig binnen het onderzoeksgebied. De aanvraag van een sloopvergunning en een rooivergunning maakt geen deel uit van de vergunningsaanvraag waarvoor de archeologienota opgesteld werd. Het is mogelijk om de gebouwen en bomen te ontzien bij het verdere vooronderzoek om de onderzoeksvragen te kunnen beantwoorden.

Het bureauonderzoek toont aan dat het onderzoeksgebied een hoog archeologisch potentieel kent met betrekking tot resten gerelateerd aan de historische stadskern van Deinze, in het bijzonder van het deel Petegem-aan-de-Leie aan de rechteroever van de Leie, waarvan de oudste vermeldingen teruggaan tot in de 12de eeuw. Tot nog toe is het archeologisch onderzoek in de kern van Petegem-aan-de-Leie erg beperkt gebleven. Het enige systematische onderzoek vond plaats ter hoogte van het Markizaat, maar de geplande verstoringsdiepte was er vrij beperkt, waardoor er bij het onderzoek niet ingezet werd op onderzoek van de dieperliggende lagenopbouw. Verder archeologisch (voor)onderzoek ter hoogte van het onderzoeksgebied kan zorgen voor een belangrijke vermeerdering van onze kennis over het ontstaan en de ontwikkeling van de kern van Petegem-aan-de-Leie, maar ook over de landschappelijke locatie waar deze kern zich op gevormd heeft. Ook is het mogelijk meer inzicht te krijgen in de pre-stedelijke occupatie van de landschappelijke zone waar zich later de kern van Petegem-aan-de-Leie heeft gevormd. In de buurt van het onderzoeksgebied zijn er resten gekend uit de steentijd. Het is niet duidelijk of ze ook kunnen voorkomen binnen het onderzoeksgebied.

3

Resultaten van het vooronderzoek zonder ingreep in de bodem

Zie 2.4.4 in het Verslag van resultaten.

Figuur 2: Afbakening onderzoekszone voor uitgesteld vooronderzoek met ingreep in de bodem. Onderkaart: GRB (www.geopunt.be)

Vraagstelling en onderzoeksdoelen

Doelstelling van een uitgesteld vooronderzoek met ingreep in de bodem is nagaan of archeologische niveaus aanwezig zijn in het projectgebied en op welke diepte, om een verdere inschatting te kunnen maken van de versturende impact van de geplande werken. Ook dient het uitgesteld vooronderzoek met ingreep in de bodem uitspraken te kunnen doen over de aan- of afwezigheid van een archeologische site binnen het onderzoeksgebied en over het potentieel op kennisvermeerdering.

Volgende onderzoeksvragen worden behandeld:

- Wat was de landschappelijke ligging van het onderzoeksgebied? Situeerde het terrein zich in de brede stroomvlakte van de Leie (gewonnen op de Leie?) of vormde het een hogere (en drogere) zone aansluitend aan de Leie?
- Op welke dieptes bevinden zich relevante archeologische niveaus?
- Waar bevindt zich de grondwaterspiegel?
- Zijn archeologische sporen aanwezig binnen het onderzoeksgebied en zo ja, wat is de precieze afbakening ervan in de ruimte en in de tijd?
- Wat was het historische gebruik van het onderzoeksgebied?
- Zijn er nog resten bewaard van de stadsgracht te zien op historische kaarten binnen het onderzoeksgebied en zo ja, wat is de precieze afbakening ervan in de ruimte en in de tijd? Was er een sluis of dam aanwezig die het waterpeil van de stadsgracht regelde of scheepvaartverkeer toeliet in de stadsgracht?

- Was er een stadsmuur aanwezig binnen het onderzoeksgebied?
- Zijn er elementen aanwezig die gerelateerd kunnen worden aan de Vaubanversterking die volgens een kaart van 1694 door het onderzoeksgebied liep?
- Zijn er resten aanwezig van historische bebouwing en zo ja, wat is de precieze afbakening ervan in de ruimte en in de tijd?
- Was het onderzoeksgebied voor de 19de eeuw (grotendeels) in gebruik als akkerland of zijn er resten aanwezig die wijzen op andere activiteiten, zoals ambachten?
- Kan er inzicht verkregen worden in de bedijking langs de Leie?
- Zijn relevante archeologische resten aanwezig binnen het onderzoeksgebied? Zo ja, is behoud in situ mogelijk of is verder archeologisch onderzoek nodig?

Onderzoeksmethode

De keuze van de methode voor verder vooronderzoek wordt gebaseerd op de volgende vier criteria:

1° is het MOGELIJK deze methode toe te passen op dit terrein?

2° is het NUTTIG deze methode toe te passen op dit terrein (levert het iets op)?

3° is het overdreven SCHADELIJK voor het bodemarchief deze methode toe te passen op dit terrein?

4° is het NOODZAKELIJK deze methode toe te passen op dit terrein (kosten-batenanalyse)?

Op het terrein wordt de aanwezigheid van een site met complexe verticale stratigrafie verwacht. Om die complexe verticale stratigrafie adequaat te kunnen onderzoeken, is de uitvoering van een proefputtenonderzoek de meest aangewezen onderzoeksmethode. Omdat een deel van het onderzoeksgebied momenteel bebouwd is en er bomen zijn die nog gerooid moeten worden, is de uitvoering van een proefputtenonderzoek pas mogelijk na sloop van de aanwezige bebouwing en het rooien van de bomen die niet behouden blijven.

Het is mogelijk dat op een dieper niveau nog natuurlijke aardkundige eenheden bewaard zijn, waarin goed bewaarde steentijd artefactensites kunnen voorkomen. Bij het aantreffen van een goed bewaarde steentijd artefactensite tijdens het proefputtenonderzoek dient het proefputtenonderzoek nog gevolgd te worden door een waarderend archeologisch booronderzoek.

De onderzoekszone beslaat steeds de oppervlakte van ca. 8416 m², zoals die afgebakend is op basis van het uitgevoerde bureauonderzoek (Figuur 2). De onderzoekszone kan verkleind worden indien dat op basis van een voorgaande stap in het onderzoek voldoende gemotiveerd kan worden op basis van de bepalingen in de Code van Goede Praktijk, hoofdstukken 5.2 en/of 5.3.

De onderzoeksdoelen zijn succesvol bereikt wanneer de vooropgestelde onderzoeksvragen en de bijkomende onderzoeksvragen die opgesteld worden naar aanleiding van elk assessment beantwoord zijn.

Onderzoekstechnieken

Aangezien het archeologisch onderzoek wordt uitgevoerd in het kader van een verkavelingsaanvraag, dienen in de boringen en proefputten die worden uitgevoerd of aangelegd binnen het onderzoeksgebied alle aardkundige eenheden waarin archeologische sites in stratigrafisch primaire positie kunnen voorkomen die relevant zijn voor de vraagstellingen van het onderzoek geëvalueerd te worden.

Proefputtenonderzoek

Voor de gehanteerde onderzoekstechnieken is hoofdstuk 8.6 van de Code van Goede Praktijk van toepassing. Proefputten worden aangelegd met een opgravingsvlak per archeologisch relevant niveau om zicht te krijgen op de stratigrafische opbouw van de te onderzoeken zones. Elke proefput wordt gezien als een beperkte opgraving en dient zodanig geregistreerd te worden. Indien de

natuurlijke ondergrond in tafonomisch primaire context niet bereikt kan worden, dient men per proefput enkele boringen of sonderingen tot 20 cm in de natuurlijke ondergrond in tafonomisch primaire context te plaatsen om de stratigrafie in kaart te brengen.

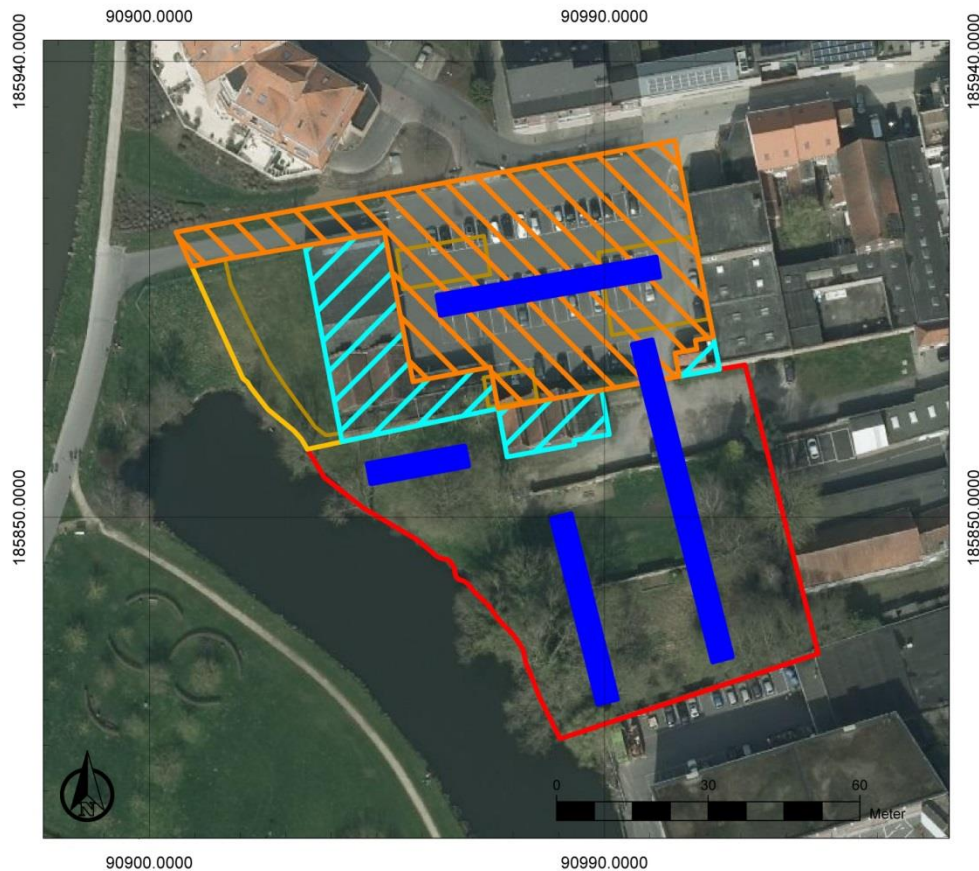

Figuur 3: Inplanting van de proefputten (blauw) met aanduiding van de zone waar het bodemarchief deels verstoord is (lichtoranje) met aanduiding van de bestaande gebouwen (cyaan) en verhardingen (donkeroranje) en waar ontgravingen hebben plaatsgevonden (bruin) in het kader van de saneringswerken. Onderkaart: GRB (www.geopunt.be)

Er dienen vier proefputten aangelegd te worden. De aan te leggen proefputten hebben een lengte van 20 tot 65 m en een breedte van 4 m (Figuur 3). Bij de inplanting is er rekening gehouden met de bestaande gebouwen en bomen, aangezien er geen vergunning wordt aangevraagd voor het verwijderen ervan bij de verkavelingsaanvraag. De proefputten kunnen op een dieper niveau versmallen in functie van de veiligheid. De omvang van de proefputten is gekozen in functie van het behouden van voldoende afstand ten opzichte van de straatzijde en de nabijheid van aanwezige bebouwing in de omgeving. Op die manier wordt ca. 7,9 % van het onderzoeksgebied onderzocht. De dekkingsgraad en inplanting volstaan, gezien de stedelijke context, om voldoende gefundeerde uitspraken te doen over de rest van het terrein.

De noordelijke proefput met oost-west oriëntatie, wordt haaks op de oude Leiearm ten westen van het onderzoeksgebied aangelegd. Er wordt verwacht dat de oorspronkelijke topografie afhelde naar de Leie toe, zodat de proefput er haaks op komt te liggen, maar het laat ook toe om de begrenzing van de eventueel aanwezige historische bebouwing en/of de achtertuinen te kunnen onderzoeken. De ligging van deze proefsleuf laat verder ook toe na te gaan of er nog archeologische resten aanwezig zijn ter hoogte van de gesaneerde zones en de impact van de huidige verharding op het bodemarchief in te schatten. Aangezien deze proefput door een gebouw dan niet gesloopt wordt in

het kader van de verkavelingsaanvraag, niet kan doorgetrokken worden tot aan de oude Leiearm, is ten zuidwesten ervan een proefsleuf met dezelfde oriëntatie voorzien.

Figuur 4: Inplanting van de proefputten (blauw) met aanduiding van de zone waar het bodemarchief deels verstoord is (lichtoranje) met aanduiding van de bestaande gebouwen (cyaan) en verhardingen (donkeroranje) en waar ontgravingen hebben plaatsgevonden (bruin) in het kader van de saneringswerken. Onderkaart: Kleurenorthofoto (www.geopunt.be)

De twee zuidelijke proefputten worden haaks hierop aangelegd, zodat ze dwars over de stadsgracht en eventuele andere resten van de stadsverdediging komen te liggen. De meest oostelijk gelegen proefput werd zo ver mogelijk naar het oosten aangelegd, zodat eventueel aanwezige historische bebouwing wordt aangesneden. Deze proefput is doorgetrokken over de volledige breedte van de mogelijk aanwezige resten van een Vaubanversterking. De meest westelijke proefput werd zo ver mogelijk naar het westen gelegd, zodat deze de mogelijk aanwezigheid van een sluis kan onderzoeken.

Indien bij de uitvoering van het proefputtenonderzoek obstakels worden vastgesteld (vb. bomen) waardoor het niet mogelijk is om de proefputten aan te leggen zoals voorzien, is het mogelijk ze plaatselijk te onderbreken of licht te verplaatsen, zolang het mogelijk blijft de elementen die de keuze voor de inplanting hebben bepaald kunnen geëvalueerd worden.

Het is niet aangewezen om bemaling te plaatsen in het kader van het proefputtenonderzoek. Dit kan schade veroorzaken aan de omringende bebouwing. De nodige maatregelen moeten wel genomen worden, zodat het mogelijk is de onderzoeksvragen op afdoende wijze te beantwoorden.

Figuur 5: Inplanting van de proefputten (blauw) met aanduiding van de zone waar het bodemarchief deels verstoord is (lichtoranje) met aanduiding van de bestaande gebouwen (cyaan) en verhardingen (donkeroranje) en waar ontgravingen hebben plaatsgevonden (bruin) in het kader van de saneringswerken. Onderkaart: Kaart van Goubet 1694 (http://search.arch.be/imageserver/topview.php?FIF=510/510_0002_000/510_0002_000_00440_000/510_0002_000_00440_000_0_0001.jp2)

Figuur 6: Inplanting van de proefputten (blauw) met aanduiding van de zone waar het bodemarchief deels verstoord is (lichtoranje) met aanduiding van de bestaande gebouwen (cyaan) en verhardingen (donkeroranje) en waar ontgravingen hebben plaatsgevonden (bruin) in het kader van de saneringswerken. Onderkaart: Kaart van Van Maldegem 1786 (http://search.arch.be/imageserver/topview.php?FIF=510/510_0002_000/510_0002_000_00085_000/510_0002_000_00085_000_0_0001.jp2)

Waarderend archeologisch booronderzoek

In de buurt van het onderzoeksgebied zijn er resten gekend uit de steentijd. Het is onduidelijk of ze ook kunnen voorkomen binnen het onderzoeksgebied. Indien tijdens het proefputtenonderzoek een goed bewaarde steentijd artefactensite vastgesteld wordt, dient het proefputtenonderzoek nog gevolgd te worden door een waarderend archeologisch booronderzoek. Dit heeft als doel in te schatten wat de diepte, spreiding, densiteit, bewaringsgraad, datering en aard van de site(s) is. Een waarden archeologisch booronderzoek wordt uitgevoerd in de zones die daarvoor afgebakend worden, aan de hand van de vaststellingen tijdens het proefputtenonderzoek.

Het grid bedraagt 5 bij 6 m, waarbij 5 m de afstand is tussen de raaien en 6 m de afstand tussen de boringen op een raai. De boringen worden geplaatst in een regelmatig en verspringend driehoeksgrid en door middel van een Edelmanboor van minimaal 12 cm in diameter. Het opgeboorde sediment wordt gezeefd, op een maximale maaswijdte van 2 mm voor steentijd artefactensites. Indien de sedimenten zich niet lenen tot zeven, worden de boorresidu's gesneden op een manier die toelaat om vondsten van kleine omvang visueel waar te nemen. De zeefresidu's worden uitgezocht en gecontroleerd op de aanwezigheid van archeologische vondsten en indicatoren, zowel van menselijke als natuurlijke aard of een combinatie van beide, en indien aangetroffen worden deze vondsten ingezameld en voorzien van een vondstenkaartje. Alle aardkundige eenheden waarin archeologische sites in stratigrafisch primaire positie kunnen voorkomen, die relevant zijn voor de vraagstellingen van het onderzoek, dienen onderzocht te worden.

De precieze inplanting van de boorlocaties is afhankelijk van de resultaten van het proefputtenonderzoek. Daarom kan in de huidige stand van het onderzoek nog geen inplantingsplan van de waarderende archeologische boringen opgemaakt worden.

Indien tijdens het proefputtenonderzoek geen indicaties voor de aanwezigheid van een goed bewaarde steentijd artefactensite wordt aangetroffen, dient geen waarderend archeologisch booronderzoek uitgevoerd te worden.

Voorziene afwijkingen ten aanzien van de Code van Goede Praktijk

Er zijn op dit moment geen afwijkingen voorzien ten aanzien van de Code van Goede Praktijk.